

Explanatio sancti Thome

autem essendi in macedonia legitur act. 16. vbi dicitur qd vir macedo etc. Consequenter cu dicit Gratias autem deo etc. Poniit profectus sui processus. Et circa hoc duo facit. Primo enim describit ordinem sui processus. Secundo excludit ab isto processu pseudo apostolos ibi. Ad hoc quis tam idoneus etc. Circa primum duo facit. Primo in sinuat profectum quem faciebat. Secundo exponit quoddam quod dixerat ibi. Christi bonus odor etc. Circa primum sciendum qd apostolus profectum et fructum quem faciebat non attribuit sibi neqz pprie virtuti sed deo. 1. cor. 15. Abundantius omnibus laboranti non ego sed gratia etc. Et ideo dicit Gratias autem deo scz ago. 1. thes. 5. In omnibus gratias agite. Ephe. 5. Gratias agentes etc. Qui temp triumpbat in christo iesu id est triumphare nos facit in predicatione christi contra aduersarios. Vbi sciendum est qd predicatores veritatis duo debent facere scilicet exhortari in doctrina sacra. et contradicentem deuincere. et hoc dupliciter. v. disputacione hereticos. patientia vero persecutores. Unde per ordinem ista tangit hic apostolus. et ideo dicit Qui triumphat nos quantum ad contradicentes. Rom. 8. In his omnibus superamus. Et. 1. macha. 2. Non in fortitudine exercitus victoria belli sed de celo etc. Et odor noticie sue manifestat per nos in omni loco. quantum ad exhortationem sacre doctrine. Sed odorem noticie sue expoit glo. id est filium suum. sed melius est vt hoc dicat ad differentiam noticie de deo quam faciunt alie scientie et quam facit filius deus. Nam notitia de deo que habetur per alias scientias illuminat intellectum solum: ostendens qd deus est causa prima: qd est vnus et sapiens etc. Sed noticia de deo que habetur per fide et illuminat intellectum: et delectat affectum. quia non solum dicit qd deus est prima causa. sed qd est saluator: noster. qd est redemptor. et qd diligit nos. et qd incarnatus pro nobis que omnia affectum inflamant. Et ideo dicendum qd odorem noticie sue id est noticiam suam suauitatis credenti per nos in omni loco manifestat. quia iste odor longe lateqz diffunditur. Eccl. 2. 4. Ego quasi vitis fructificauit etc. Gen. 2. 7. Ecce odor filij mei etc. Quia vero aliqui possunt dicere quid est odor dei in omni loco. none multa loca sunt in quibus non recipitur predicatio nostra. ideo apostolus exponit dicens. Non curo quia siue recipiant predicationem siue non. tamen noticia dei manifestatur vbi: qd per nos. quia sumus boni odor christi deo id est ad honorem dei. et loquitur ad similitudinem legis vbi dicitur qd sacrificium fiat in odorem suauitatis suauissimi deo. quia si dicat Nos sumus holocaustum quod offertur deo in odorem suauitatis. Et tam in his qui salui sunt vt scilicet non pereant quod est eis a deo. qd in his qui pereunt quod est eis ex seipsis. Unde Osee. 13. Perditio tua israel ex te etc. Sed est ne odor bonis et malis eodem modo: Non. sed aliter quidem est odor mortis in morte id est inuidie et malicie occasionaliter ducentis eos in mortem eternam illis scilicet qui inuidebant bone fame apostoli et impugnabant predicationem xpi et conuersionem fidelium. Luc. 2. Prostratus est hic in ruina et in resurrectione etc. Alijs autem odor vite dilectionis et bone opinionis ducentis eos in vitam eternam scilicet illis qui gaudent et conuertunt ad predicationem apostoli. 1. cor. 1. Verbum crucis percutitibus etc. His autem qui salui etc. Sic ergo ex odore apostoli boni viuunt: mali moriuntur. sicut legitur qd ad odorem vinearum serpentium moriuntur serpentes. Consequenter cum dicit Sed ad hec quis tam idoneus? etc. excludit ab isto processu pseudo apostolos dicens: Quis est tam idoneus ad ista scilicet que nos apostoli veri facimus? Quasi dicat. Nullus. ps. 138. Imis honorati sunt amici tui deus. Et contra proter. 2. 7. Laudet te alienus etc. Ad hoc respondet greg. super ezech. qd sancti duplici ex causa seipos lau-

dant et non propter gloriam suam et vanitatem. Prima causa est vt non desperent in tribulationibus sicut Job quam do amici nitebantur eum ad desperationem inducere rediit ad memoriam bona sua que fecerat. vt confortatus non desperaret. Unde dicebat. Depigi fedus cum oculis meis etc. Legitur etiam de quodam sancto patre qd quando reprobatur de desperatione reducebat ad memoriam bona que fecerat vt confortaret. quando reprobat de supbia reducebat ad memoriam mala vt humiliaretur. Secunda causa est propter utilitatem vt scilicet haberetur in maiori fama et citius crederetur doctrine sue. Et propter hac causam hic apostolus laudat se Nam corinthienses preferebant sibi pseudo apostolos et condempnabant eum. et ideo non sic obediebant sibi. Et ergo non vilipenderent eum sed obedirent sibi sicut se eis et laudat se et dicit. Sed ad hec quis tam idoneus sicut nos: non pseudo. quia licet ipsi predicent tamen adulterant verbum dei quod nos non facimus. Unde de dicit. Non sumus sicut plurimi scilicet pseudo adulterantes verbum dei admiscendo contraria sicut heretici qui licet confiteantur christum: tamen non dicunt eum esse verum deum. sic faciunt pseudo qui dicunt eum euangelium debere obseruari legalia. Item non adulterantes verbum dei id est predicantes vel propter questum vel propter fauorem laudis. Sic enim mulieres adultere dicunt quando recipiunt semen ex alio viro ad propagationem prolis. In predicatione autem semen nihil aliud est quam finis seu intentio tua vel fauor glorie proprie. Si ergo finis tuus est questus si intentio tua est fauor glorie pprie adulteras verbum dei. Hoc faciebant pseudo qui propter questum predicabant. infra. 4. Neqz adulterantes verbum dei etc. Apostoli autem predicabant neqz propter questum neqz propter gloriam propriam. sed propter laudem dei et salutem. primi. Et ideo subiungit. Sed ex sinceritate id est sincera intentione non pro questu et sine admixtione corruptionis. s. 1. Ex sinceritate etc. Poniit autem triplicem rationem huius sinceritatis. Prima ratio sumitur ex dignitate mittentis. Amicus enim veritatis decet vera loqui. Et ideo dicit ex deo id est illa sinceritate que est digna nuncio dei. 1. Pe. 4. Si quis loquitur quasi sermo dei. Secunda sumit ex auctoritate presidentis cui astat. Ideo dicit. Cora deo cora qd ex sinceritate loqui debemus. 3. reg. 17. Quiit dominus in cuius conspectu sto etc. Tercio sumit ex dignitate materie de qua loquitur. Nam predicatio apostolorum est de christo. et ideo debet esse sincera sicut et ipse deus et christus. Et ideo dicit. In christo solum. non de legalibus vt pseudo faciunt. 1. cor. 2. Neqz existimauit me scire aliquid inter vos nisi christum et hunc crucifixum.

Incipit capitulum tertium.

Incipimus iterum nosmetipsos commendare. Aut nunquid egem? sicut quidam commendaticis epistolis ad vos aut ex vobis Epistola nostra vos estis scripta in cordibus nostris que scitur et legitur ab omnibus hominibus manifestati: quonia epistola est christi ministrata a nobis et scripta non atramento sed spiritu dei viui: non in tabulis lapideis: sed in tabulis cordis carnalibus. Fiducia autem tales habemus per christum ad deum. non que sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis sed sufficientia nostra ex deo est.

in epistolā II ad Corinthios III

Postquam apostolus suam excusationem posuit in qua benevolentiam captavit auditorum: hic consequenter persequitur suam intentionem scilicet tractans de ministris noui testamenti. Et circa hoc duo facit. Primo enim commendat dignitatem bonorum ministrorum. Secundo vero exaggerat malitiam malorum ministrorum et hoc a. r. cap. et deinceps. Circa primum duo facit. Primo enim commendat ministerium noui testamenti. Secundo commendat vultus huius ministerij in alijs exhortando eos ad hoc ubi vsj. cap. Adiuuantes autem et c. Primo commendat huiusmodi ministerium noui testamenti ex tribus. ex dignitate. ex vsu. cap. 4. ibi. Ideo habentes et c. et ex premio. 5. cap. ibi. Scimus autem quoniam si et c. Circa primum duo facit. Primo remouet quasdam obiectioes. Secundo commendat ministerium noui testamenti ubi. Qui et idoneos nos fecit et c. Circa primum sciendum est quod apostolus intendit commendare ministerium noui testamenti quod ipse erat vnus. et ideo ne corinthij obijcerent sibi quod in hoc vellet commendare seipsum statim excludit dicens. Incipimus et c. ubi duo facit. Primo mouet questionem. Secundo rident ibi. Aut nunquid et c. Questio sua talis est. Dico quod non sumus adulterantes verbum dei sicut pseudo: sed ex sinceritate sic ex deo. Sed nunquid hoc dicendo: Incipimus iteque nos commendare id est dicimus ista ut velimus nostram gloriam querere et non dei. Et dicit iteque. quod in epistola prima commendauerat se factis cum dixit. Et sapiens architectus et c. Non ergo hoc dicimus ut queramus gloriam nostram sed dei puerb. 27. Laudet te alienus et c. Huic autem questionem respondet cum dicit. Aut nunquid egemus et c. Et ostendit quod non libenter commendat se. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quod non indiget commendatione hominum. Secundo quod nec etiam hoc requirit ipse ab eis ubi. Fiducia autem tales et c. Circa primum duo facit. Primo ostendit quod non indiget commendatione eorum ad gloriam propriam. Secundo huius causam assignat ubi. Epistola nostra vos estis et c. Dicit ergo Dico quod non incipimus commendare nosmetipsos. quod non indigemus commendatione. Et hoc est quod dicit. Aut nunquid egemus nos veri ministri sicut quidam scilicet pseudo commendationis epistolis id est laudibus missis ad vos ab alijs aut ex nobis alijs missis. Sed contra collo. 4. dicitur. Marcus consobrinus barnabe de quo accepistis mandata et c. Etiam legati pape semper portant litteras commendationis. Non est ergo malum. Responso dicendum quod accipere litteras huiusmodi a personis famosis vel solus per illas commendatur et honorem quousque ipsi ex bonis operibus suis veniant in notitiam: hoc non est malum. et hoc faciunt legati pape. Apostolus vero ita iam erat notus et commendatus apud istos per opera sua: quod non indigebat litteris commendationis. Et ideo statim causam huius assignat subdit. Epistola nostra vos estis. Quasi dicat. Ego habeo bonas litteras non indigeo alijs. et ideo circa hoc duo facit. Primo enim ostendit que sit ista littera quam habet. Secundo exponit hoc idem ubi Manifestati et c. Circa primum duo facit. Primo ostendit que sit illa littera. Secundo ostendit eam esse sufficientem ad commendationem propriam ubi. Scripta et c. Dicit ergo sic. Epistola nostra vos estis. id est epistola per quam manifestatur dignitas nostra: qua nos commendamur ita ut epistolis alijs non indigemus. 5. 2. Gloria nostra vos estis. Gal. 4. Filioli mei quos iterum parturio et c. Et sic haec epistola est ne sufficiens? Ita: quia scripta et c. ubi duo tangit. sufficientiam litterarum huiusmodi causam. Tunc est quod intelligatur et sciatur ab eo pro quo mittitur. alias adhuc quereretur nisi sciret se eam habere. Et quod ad hoc dicit Scripta in cordibus nostris. quia semper vos habemus in memoria: habentes de vobis speciale curam. Phil. 1. Et quod habeam vos et c. Secundo ostendit quod ille cui mittitur legat et sciat eam. alias non curaret de commendatione eius

Et quod ad hoc dicit. Que sciatur et legitur ab omnibus hominibus. Nostra inquit. quia per nos instruitis estis et conuersi. Legitur autem quia exemplo nostri etiam alij imitantur vos. Aba. 2. Scribe visum et explana eum super tabulas: ut percurrat qui legerit eum. Quomodo autem sciatur haec epistola exponit dicens: Manifestati et c. Et circa hoc tria facit. Primo exponit cuius sit haec littera. Secundo quomodo sit scripta. et tertio in quo. Cuius autem sit sic ostendit quia christi. Et ideo dicit Manifestati quoniam estis christi id est a christo informati et instructi scilicet principaliter et auctoritative Mar. 23. Unus est magister vester. Sed a nobis secundario et instrumentaliter. Et ideo dicit. Manifestata a nobis. 1. cor. 4. Sic nos existit homo et c. 1. cor. 3. Quid igitur cephas et c. Quomodo autem sit scripta ostendit quod non atramento id est non admixta erroribus sicut pseudo. non mutabilis et imperfecta sicut vetus lex quia neminem ad perfectum adduxit. Heb. 7. Nam atramentum nihil est per quod intelligitur error et delectabile per quod intelligitur mutabilitas. Non inquit atramento est scripta sed spiritu dei viui id est spiritu sancto quo viuistis et quo docente instructi estis Ephe. 1. In quo signati estis et c. ubi autem sit scripta insinuat subdicens. Non in tabulis lapideis sicut lex veteris: ut excludat duriciam. Quasi dicat. Non in lapideis cordibus habentibus duriciam sicut iudei. Act. 7. Dura cernice et c. Sed in tabulis cordis carnalibus id est in cordibus laetis ex charitate. et carnalibus id est mollibus ex affectu implendi et intelligendi Ezechie. 36. Auferam a vobis cor lapideum et c. Fiducia autem talis et c. Apostolus supra excusauit se quod non querebat gloriam suam quia non indigebat ea: hic vero probat hoc quia ipse non querit gloriam propriam. imo omnia bona que facit non attribuit sibi sed deo. Et circa hoc duo facit. Primo enim attribuit omnia bona que habet et facit deo. Secundo causam huius assignat ubi. Non quod sufficientes et c. Dicit ergo primo Dico quod non egemus epistolis commendationis. et quod vos estis epistola nostra ministrata a nobis. Nec etiam querimus gloriam nostram sed christi. et fiduciam talis id est dicendi talia. Habemus ad deum id est referimus in deum et fiduciam tendentem in deum ex cuius viribus hoc dico. quia ipse in me operatur. quia quidem fiduciam habemus per christum per quem accessus habemus ad patrem ut dicitur Romano. 5. Qui vult nos deo. Iere. 17. Benedicere vir et c. Et quia vultus deo per christum habeo hanc fiduciam. ps. Fiducialiter agam et c. Causa autem huius fiducie est quia quicquid ego facio etiam ipsum principium operis deo attribuo. Et ideo dicit. Non quod sufficientes sumus cogitare saltem non solum dicere vel implere. Nam in quo liber processu operis primo est assensus qui fit cogitando deinde collatio per verbum et postmodum impletio per opus. unde fit ut si nec cogitare quis a se habeat sed a deo. non est dubium quod non solum perfectio operis boni est a deo: sed etiam inchoatio. Phil. 1. Qui cepit in vobis opus bonum et c. Et hoc est contra pelagianos dicentes quod inchoatio boni operis est ex nobis sed perfectio est a deo. Esa. 26. Omnia opera nostra et c. Sed ex hac ne videatur tollere libertatem arbitrij dicit. A nobis quasi ex nobis. Quasi dicat. Possum quidem aliquid facere quod est liberi arbitrij. sed hoc quod facio non est ex me: sed a deo. qui hoc ipsum posse conferit ut sic et libertatem hominis defendat cum dicit A nobis id est a nostra parte. et diuinam gratiam commendat cum dicit Quasi ex nobis scilicet procedat sed a deo. Hoc etiam philosophus vult quod nunquam homo per liberum arbitrium potest quoddam bonum facere sine adiutorio dei. Et ratio sua est. quia in his que facimus querendum est illud propter quod facimus. Non est autem procedere in infinitum sed est deuenire ad aliquid puta ad co-

Explanatio sancti Thome

Alium Sic ergo hoc bonum facio quia consiliu mibi in est ad hoc. et hoc est a deo. Unde dicit q̄ consiliu boni est ab aliquo quod est supra hominem mouens eū ad bene operandum Et hoc est deus qui et homines mouet et omnia que agunt ad actiones suas. sed aliter et aliter Cum enī huiusmodi motus sit quoddam receptū in motu. oportet q̄ hoc fiat fm̄ modū sue nature id est rei motu. Et ideo omnia mouet fm̄ suas naturas. Ea ergo quorum natura est vt sint libere voluntatis dominium suarum actionum habentia mouet libere ad operationes suas sicut creaturas rationales et intellectuales. Alia autē nō libere sed scdm̄ modum sue nature. licet autem non sint sufficientes cogitare aliquid a nobis tanquā ex nobis. tamen habent aliquā sufficientiam qua scilicet bonū possunt velle et credere incipiamus. et hoc a deo est. 1. cor. 4. Quid habes quod non accepisti etc.

Lectio secunda.

Qui et idoneos non fecit ministros noui testamenti. non littera sed spiritu. Littera enim occidit. spiritus autem viuificat. Et si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus: fuit in gloria: ita vt non possent intendere filij israel faciem moysi propter gloriam vultus eius que euacuatur. quō non magis ministratio spiritus erit in gloria. Nam nec glorificatū est quod claruit in hac parte propter excellentem gloriam. Si enim quod euacuatur per gloriam est: multo magis quod manet in gloria est.

Commendato ministerio noui testamenti hic consequenter commendat ministros eius. Et primo ponit duo que respondent verbis premisis. Preinserat enim donum a deo acceptum cum dixit. Sufficientia nostra etc. Et si ad uociam ex dono conceptam cum dixit. Fiduciam talē etc. Primo ergo determinat ea que pertinent ad donū per acceptum. Secundo ea que ad fiduciam conceptā ibi. Habentes igitur talem etc. Circa primū tria facit. Primo ostendit donum a deo susceptum scilicet ministeriū noui testamenti. Secundo describit nouum testamentū ibi. Non littera sed spiritu. Tertio ex dignitate noui testamenti ostendit dignitatē ministrorum eius ibi. Si ministratio etc. Dicit ergo. Dico q̄ sufficientia nra ex deo est. qui et fecit nos idoneos ministros noui testamenti. Esa. 61. Ministri dei nostri dicetur vobis. Et in hoc testimonio locum angelorum. ps. Qui facit angelos etc. Sed non solum fecit nos ministros sed idēos. Deo enim cuiuslibet rei datur ea que possit consequi perfectionē sue nature. Unde quia deus constituit ministros noui testamenti dedit et eis idoneitatem ad hoc officium exercendum: nisi sit impedimentū ex parte recipientis. 2. Et ad hoc quod tam idoneus scilicet sicut apostoli a deo instituti Hoc autem nouum testamentū quid sit describit subdens: Non littera etc. Et describit ipsum quum ad duo scilicet quod ad illud in quo consistit et quod ad causam propter quā datum est ibi. Littera enim occidit etc. Circa primū sciendum est q̄ apostolus loquitur profunde. Dicitur enim Je. 31. Seruam domui israel et domui iuda sedus nouū non fm̄ pactū quod pepigi cum patribus vestris. Et post Habo legem meā in visceribus eorum. et in corde eorum scriberam eam etc. Vetus ergo testamentū scribitur in libro postmodum sanguine aspergendo vt dicitur heb.

9. Accepit sanguinem et aspersit librum etc. Dicens hie est sanguis etc. Et sic patet q̄ vetus lex est testamentū littere. sed nouum testamentum est testamentū spiritus sancti quo charitas dei diffunditur in cordibus nostris. vt dicitur Romano. 5. Et sic dū spiritus sanctus facit in nobis charitatem que est plenitudo legis est testamentum nouū nō littera id est per litterā scribēdū. sed spiritu id est per spiritum qui viuificat. Romano. 8. Lex spiritus vite id est viuificantis. Causa autē que datur sit nouum testamentū per spiritū. subditur. Quia littera occidit occasionaliter. Nam littera legis datur solum cognitio nem peccati. Romano. 3. Per legem enim cognitio peccati. Et hoc autem q̄ cognosco peccatum solum duo sequuntur. Nam lex dū per eam cognoscitur non reprimat concupiscentiā sed magis occasionaliter auget in quā concupiscentia feruentius fertur in rem prohibita. An de huiusmodi cognitio non dū destructa causa concupiscentie occidit. hinc vero addit preuocationē. Nā grauius est peccare contra legem scriptā et naturalem similes q̄ contra legem naturalem solum. Romano. 7. Occasione accepta non datur peccatū etc. licet autē occasionaliter occidat in quā scilicet auget concupiscentiā et addit preuocationem non tamen est mala lex vetus. quia ad minus prohibet mala. Et tamē imperfecta in quā non remouet causas. Est ergo lex sine spiritu interius spiritus legem in corde occasio mortis. Et ideo necessariū fuit dare legem spiritus qui charitatem in corde faciens viuificat. Job. 6. Spiritus est qui viuificat. Consequenter ex his ostendit dignitatē sui ministerij. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit q̄ ministeriū noui testamenti preferatur ministerio veteris testamenti. Secundo q̄ non solum preferatur. sed q̄ ministeriū veteris testamenti quasi nihil habet de gloria in cōparatione ad nouum ibi. Nam nec glorificatū etc. Circa primū duo facit. Primo ostendit q̄ ministerium noui testamenti preferatur veteri. Secundo rationem huius assignat ibi. Nā si ministratio etc. Circa primū sciendum est q̄ apostolus argumētatur ex hoc quod habetur Exod. 24. Vbi littera nra habet q̄ moyses habebat faciē comutā ita q̄ non possent etc. Alia littera habet faciē splendidam quod melius dicitur. Non enim intelligendū est eū habuisse cornua ad litteram sicut quidam eū pingunt. sed dicitur cornua propter radios suos qui videbantur esse quasi quedam cornua. Arguit autem ex hoc sic. Et primo per vnum simile et est locus a minori. Constat enim q̄ si aliquid quod minus est habet aliquid de gloria q̄ multo magis illud quod est maius. Sed vetus testamentum est minus q̄ nouum cum ergo illud fuerit in gloria ita vt non possent etc. videtur q̄ multo magis nouum est in gloria. q̄ autem vetus testamentum minus sit nouo. probat tripliciter. Primo q̄ tum ad effectum. quia illud est testamentū mortis istud vite vt dictum est. Et quantum ad hoc dicit q̄ si ministratio mortis id est vetus que est occasio mortis. et hoc respondet ei quo dicitur littera occidit etc. Secundo quantum ad modum tradendi quia vetus fuit tradita litteris in tabulis lapideis. noua vero fuit impressa spiritu in cordibus carnalibus. et hoc innuit eū dicit. Litteris deformata id est perfecte formata in lapidibus id est in tabulis lapideis. Et hoc respondet ei quo dicitur Non littera sed spiritu etc. Tertio quantum ad perfectionem. quia gloria veteris testamenti sine fiducia est. quia neminem ad perfectum adduxit lex. In nouo vero est gloria cū spe melioris glorie scilicet sempiternę. Esa. 51. Salus mea in sempiternum erit. Et hoc innuit cum dicit. Que euacuatur. Gal. 5. Quod si circumcidimini christi nihil etc. Conclusio ponitur eū dicit. Quod non magis. quod planū est

in epistolā II ad Corinthios III

Horum autē rationē assignat consequenter cū dicit. **Nā** si ministratio. *zc.* Et est ratio sua talis. Gloria magis debetur iusticie q̄ dānationi: sed ministeriū noui testamenti ē ministratio iusticie quia iustificat interius uiuificando. Ministeriū autē veteris testamenti est ministratio dānationis occasionaliter supra eodē. **L**itera occidit: spiritus autē uiuificat. **Cū** ergo ministratio dānationis. i. ministratio veteris testamenti que occasionaliter est cā dānationis ut dictum est: tē in gloria que apparuit in facie moysi: constat q̄ multo magis abundat in glia id ē dat abundantē gloriā ministris eius ministratio iusticie. id ē noui testamenti per q̄ dat spiritus per quē ē iusticia et cōsumatio virtutum. **Prouer. 3.** Sapientēs gloriā possi debunt. **Consueuerit** in hoc loco fieri questionēs de cōparatione moysi et pauli. sed sic recte cōsiderēt uerba apli nō sunt necessaria quia hic nō fit cōparatio persone ad personā s; ministerij ad ministeriū. **¶** **S; quia** possent pseu do dicere q̄ licet maius ministrariū sit noui testamenti q̄ ministeriū veteris testamenti nō tñ est multū magis et iō bonū ē q̄ illi ministerio et isti intendam⁹ quod et faciebāt q̄ simul seruabāt legalia cum euangelio. **I**deo hic consequenter apls hoc improbat cū dicit. **Nā** nec glorificatum *zc.* Et circa hoc duo facit. **P**rimo enim ostendit q̄ ministrariū noui testamenti absq; aliqua comparatione excedit ministrariū veteris. **S**ecūdo cām huius assignat ibi. **S**i enī qd euacuat. **D**icit ergo. **D**ixi q̄ ministrariū iusticie abundat in gloria. et in tantū q̄ gloria veteris ministerij nō ē dicenda gloria q̄ nec glorificatiū. *zc.* qd dupliciter exponit. **P**rimo modo sic. **Q**uia nec. *zc.* i. illa gloria nihil ē in comparatione ad istam noui testamenti quia illa gloria nō ē obus ministriū collata. sed solū moysi. et nō claruit in toto moysi sed in parte. i. in facie solū particulariter. **E**t iō nec glorificatiū. *zc.* nec glorificari debet propter excellentē gloriā. i. cōparatione excellentis glorie noui testamenti que abundat grā ut per eā purificati homines possent videre nō gloriā hominis: sed uel **S**ecūdo modo ut punctet sic. **N**ec glorificatiū ē qd claruit. **Q**uasi dicit. **Nā** in hac pte. i. in respectu hui⁹ nature particularis qui sumus serui nō ē glorificatiū. i. nō gloriosum: illud qd claruit in veteri testamento et hoc ppter excellentem gloriā que ē in nouo. quia illa ē gloria dei patris. **H**uius autē causam assignat consequenter cum dicit. **S**i enim qd euacuat *zc.* Et est ratio sua talis. **I**llud qd datur ut transeat nihil ē in respectu ad illud qd datur ut semp maneat. **S**i ergo testamentū uetus qd euacuat tollitur. **p**rio **Cor. 13.** Cum uenerit qd perfectū est euacuabitur. *zc.* **P**er gloriā eim moysi ministratiū saltē per particularē gloriā constat q̄ testamentū nouū manet q̄ hic inchoatur et perficitur in patria. **Lu. 21.** **C**elum et terra transibunt: uerba autem mea non transibunt. **E**rit multo magis in gloria eterna in qua perficiet. **E**rit in q̄ nobis qui sumus huius ministri.

Lectio tertia.

Abentes igitur talem spem multa fiducia uimur. **E**t non sicut moyses ponebat uelamen supra faciem suā ut non intenderent filij israel in facie eius qd euacuatur sed obtusi sunt sensus eorum. **U**sq; in hodiernū diem id ipsum uelamen in lectione veteris testamenti manet non reuelatū. quod in christo euacuatur. sed vsq; in hodiernū diem cū le-

gitur moyses uelamen positum est supra eorum. **Cū** autē conuersus fuerit ad deum auferetur uelamen. **D**ominus autē spiritus est. **U**bi autē spiritus domini ibi libertas. **N**os uero omnes reuelata facie gloriā domini speculantes in eandē imaginē transformamur a claritate in claritate tanq̄ a domino spiritu.

Postis his q̄ pertinent ad cōmēdationē donij percepti a deo: hic cōsequenter ponit ea q̄ p̄tinet ad cōmēdationē fiducie de ipso dono cōcepti. **C**irca hoc autem duo facit. **P**rimo ponit fiduciā ex dono cōceptā. **S**ecūdo uero cōparat fiduciā veteris et noui testamenti. **I**bi. **E**t nō sicut moyses. **D**icit ergo primo. **H**abētes igitur talē spem ex hoc. qd nobis dictū ē se3 uidentē gloriā dei. **Ro. 8.** **S**pe salui facti sumus. **M**ulta fiducia uimur. i. cōfidenter operamur ea que p̄tinet ad vltimū huius ministerij ex quo cre scit nobis spes. **Prouer. 28.** **I**ustus quasi leo cōfident absq; terrore erit. **Jer. 17.** **B**enedictus uir qui cōfide in dño. **C**onsequenter sicut pretulit donū dono ita pre fert fiduciā noui testamenti fiducie veteris testamenti cum dicit. **E**t nō sicut moyses *zc.* **E**t circa hoc duo facit. **P**rimo pponit factū in ueteri testamento. **S**ecūdo exponit ibi. **Q**uod euacuat. *zc.* **F**actum autē qd pponit legit **Exo. 24.** ubi dicit. **M**oyses quādo loquebat ad populū uelabat facie suā q̄ ppter claritatē uultus ei⁹ nō poterant respicere in eum filij israel. **E**t ideo dicit. **E**t nō sicut moyses *zc.* quasi dicit. **D**ico q̄ uimur fiducia et tanta q̄ nō accidit nobis sicut moyses faciebat eis. i. nō uelando faciem suā populo: q̄ nō dum uenerat tempus reuelandi claritatē ueritatis. **H**abem⁹ ergo nos fiduciā absq; uelamine. **C**ōsequenter exponit hoc qd dixerat de uelamine dicens. **Q**d euacuat *zc.* **U**elamē enī illud erat obscuritas figurarum que per xpm euacuata ē. **E**t circa hoc tria facit. **P**rimo enim ponit euacuationē huius uelaminis. **S**ecūdo quomō hec euacuatio habet locū in iudeis ibi. **S**ed obtusi *zc.* **T**ertio quō nō habet locū in ministris noui testamenti ibi. **N**os uero reuelata *zc.* **D**icit ergo q̄ moyses ponebat uelamē. i. figure supra facie suā. qd. i. uelamen euacuat. i. tollit p xpm. i. implēdo in ueritate qd moyses tradidit in figura: q̄ oīa in figura contingebant illis. **S**ic enim xps per mortem suam remouit uelamen de occisione agni pascalis. **E**t iō statim cum emisit spiritū uelū templi scissum est. **I**tem in mittendo spiritū sanctum in corda credentium ut intelligerent spiritualiter quod iudei carnaliter intelligunt. **E**t hoc uelamē remouit cum aperuit eis sensum ut intelligerent scripturas. **Lu. 24.** **Q**ualē autē effectū habeat in iudeis hec euacuatio ostendit dicēne. **S**ed obtusi. *zc.* **E**t circa hoc duo facit. **P**rimo ostendit q̄ remouit ab illis non fuit in statu infidelitatis. **S**ecundo ostendit q̄ remouebitur in eorum conuersione. **I**bi. **C**um autem conuersus fuerit. *zc.* **C**irca primū duo facit. **P**rimo ostendit rōnem quare hec euacuatio nō habet effectum in iudeis. **S**ecūdo ex hoc ostendit eos adhuc habere uelamē ibi. **S; vsq; in hodiernū diē** *zc.* **D**icit ergo q̄ euacuatur in his qui credunt: sed non quantum ad iudeos infideles: et nō hui⁹ est: q̄ obtusi sūt sensus eorū. i. rō eorū hebes ē et sensus eorū imbecilles et obtusi sunt. nec pnt videre claritatē dñi luminis. i. dñe ueritatis absq; uelamine figurarū. **E**t hui⁹ rō ē q̄ claudunt oculos ut nō uideāt q̄ uelū tēpli scissus ē. **E**t ideo est ex eorum culpa infidelitatis non ex defectu ueritatis quia remoto uelamine oibus apertis oculos mentis

Exp[lanatio] sancti Thome

per fidē clarissime manifestatur. **Ro. 11.** Cecitas ex parte contingit in israel. **Jo. 9.** In iudiciū veni in hūc mundum. **2c.** Sic enim prophetauerat **Esa. 6.** cap. Ecceca cor populi huius. **2c.** Et vere in tantum obtusi sunt sensus eorum vt veritatem nobis manifestatā vsq[ue] in hodiernū diem non intelligant. Sed id ipsum velamen quod erat in veteri testamento anteq[uam] velum templi scissus eēt in lectione veteris testamenti: quia non aliter intelligit illud q[uod] ante quia adhuc innitunt figuris vt veritate nō reuelent. id est nō intelligant sic velamē dei non figuraz sed veritatem credunt quod scz enacuatur quantum ad fideles et quantum in se ē omnibus per xpm. i. in fide xpi: sed in eis nō manet: q[uia] nō credunt venisse xpm. **¶** Consequenter cū dicit. Sed vsq[ue] in hodiernū diē. **2c.** ostēdit quomodo adhuc apud iudeos est velamen quātum ad fideles licet remorū sit per christum. Circa quod sciendū est q[uod] velamen dicit apponi alicui dupliciter. Aut q[uia] apponitur rei vīse ne possit videri. Aut quia apponitur videntī ne videat: sed iudeis in veteri lege viroq[ue] modo appositū erat velamen. Nam et corda eor[um] excitata erāt ne cognoscerent veritatem p[ro]pter eor[um] duriciez: et vetus testamentū nōdum completū erat quia nondū veritas venerat. Unde in signum huius velamē erat in facie moysi et non in faciebus eorū sed veniente xpo velamen remorū est a facie moysi id ē a veteri testamento: quia iā impletum est: sed tamē non est remorū a cordibus eorū. Et hoc ē quod dicit. **Sz vsq[ue] in hodiernū diem.** Quasi dicat amorem est a fidelibus veteris testamenti velamē **¶** Sed adhuc cū legitur moyses. id est cum exponit eis vetus testamentū. **Act. 15.** Moyses a temporibus antiquis habet in singulis ciuitatibus qui eū predicent in sinagogis. **2c.** Velamē. i. cecitas ē positū super cor eorum. **Ro. 11.** Cecitas ex parte cōtingit. **2c.** Quādo autē et quomodo remouet ab eis illud velamē: ostendit cōsequēter cū dicit. Cū autē conuersus. **2c.** Et primo describit modum remouendi hoc velamen. Secūdo rōnez huius redit ibi. **Dñs autē spiritus. 2c.** Dicit ergo q[uod] illud velamē adhuc est in eis sed nō q[uia] vetus testamētū sit velatū sed quia corda eor[um] velata sūt. Et ideo ad hoc vt remoueat nihil restat nisi q[uod] cōuertant: et hoc est q[uod] dicit. Cū autē conuersus fuerit scz aliquis eor[um] ad deū per fidez i xpm ex ipa conuersione auferetur velamē. **Esa. 10.** Reliquie conuertent. **2c.** Et hoc idem habet. **Roma. 11.** Et nota q[uod] cum ageret de cecitate loquit in plurali. Unde dicit. **Sup corda eor[um]:** cū vero loquitur de conuersione loquitur in singulari dicēs. Cū autē conuersus vt ostendat eor[um] facilitatem ad malū et difficultatem ad bonum quasi pauci conuertant. Ratio autē quare cōuertant et velamē remouet hoc modo est: quia deus vult. Posset eū dicere q[uod] velamen illud appositū est ex precepto domini: et iō non potest remoueri. Sed apostol[us] ostendit q[uod] nō solum potest remoueri: imo quia remouet per eum qui ē dominus: et hoc est quod dicit. Domin[us] enī. **2c.** Q[uod] potest dupliciter legi. **¶** Ino modo vt spiritus teneat ex parte subiecti: vt dicatur: spiritus. i. spiritus sanctus scz qui ē auctor legis est dominus id est operatur ex p[ro]prio libertat[is] arbitrio. **Jo. 3.** Spiritus vbi vult spirat. **p[er]ic. Coz. 12.** Diuidens singulis prout vult. **¶** Vbi autē spirit[us] dei ibi libertas. Quasi dicat. Quia spiritus est domin[us]: potest dare libertatē vt possimus libere vti scripturaz veteris testamenti absq[ue] velamine. Et iō qui nō habet spiritū sanctū nō possunt libere vti. **Gal. 3.** Vos in libertatē vocati estis. **1. Pet. 2.** Quasi liberi et nō quasi velamē habētes malicie libertatē. Illio modo vt per dominū intelligatur xps: et tūc legit sic. Dominus id est xps ē spiritus id est spūalis potest[as]: et iō vbi est spiritus dñi. i. lex xpi

spūaliter intellecta non scripta litteris sed per fidem eor[um] dibus impressa: ibi est libertas ab omni impedimēto velaminis. **¶** Sciendum autē q[uod] occasione istozum verborum scz vbi spiritus domini ibi libertas et illorum scz iusto lex non est posita aliqui erronee dixerunt q[uod] viri spirituales non obligantur preceptis legis diuine. Sed hoc est falsum: nam precepta dei sunt regula voluntatis humane. Nullus autem homo est nec etiam angelus cui[us] voluntatem non oporteat regulari et dirigi lege diuina. Unde impossibile est aliquem hominem preceptis dei non subdi. Hoc autem quod dicitur iusto lex non est posita. exponitur. id est propter iustos qui interiori habitu mouentur ad ea que lex dei precipit. lex non est posita s[ed] propter iniustos non quin etiam iusti ad eam teneantur. Et similiter vbi spiritus domini ibi libertas intelligitur quia liber est qui est causa sui. seruus autem est causa domini: quicunq[ue] ergo agit ex seipso libere agit: qui vero ex alio motu non agit libere. Ille ergo qui vitat mala non quia mala sed propter mandatū domini non est liber: sed qui vitat mala quia mala: est liber. Hoc autē facit spiritus sanctus qui mentem interiori perficit per bonum habitum: vt sic ex amore caueat ac si preciperet lex diuina. et ideo dicitur liber non quin subdat legi diuine: sed quia ex bono habitu inclinatur ad hoc faciendum quod lex diuina ordinat. **¶** Deinde cum dicit. Nos vero omnes. **2c.** ostendit quomodo christi fideles sunt omnino liberi ab hoc velamine. Dicit ergo. Dico q[uod] ab illis auferitur velamen hoc: cum aliquis conuersus fuerit sic nos non aliquis sed omnes qui sumus xpi fideles. **Lu. 8.** Vobis datū est. **2c.** Reuelata facie nō habentes velamen supra cor sicut illi: et intelligitur per faciez cor seu mens: quia sicut per faciem videt quis corporaliter et per mentem spūaliter. **ps.** Reuela oculos meos. **2c.** Gloria domini non moysi. gloria enim significat claritatē vt dicit **Augu.** Iudei autem videbat quādam gloriā in facie moysi ex hoc q[uod] locutus est cum deo: sed hęc gloria est imperfecta: quia non est claritas ex qua ipse deus ē gloriosus: et hoc est cognoscere ipsum deū. **¶** Hęc gloria domini. id est filii dei. **Proverb. 10.** Gloria patris filius sapiens. **2c.** Speculantes nō sumit hęc a specula sed a speculo. id est ipsi deū gloriosum cognoscentes per speculū rationis in qua est quedam imago ipsius et hoc speculamur quando homo ex consideratione sui ipsius assurgit in cognitionem aliquā de deo transformatur. Cum enim omnis cognitio sit per assimilationē cognoscentis ad cognitum oportet q[uod] qui vident aliquo modo trāsformentur in deum. Et siquidem perfecte vident: perfecte transformantur sicut beati in patria per fructū vni onem. **p[er]ic. Job. 3.** Cum autē apparuerit. **2c.** Si vero is perfecte: imperfecte sicut hic per fidem. **p[er]ic. Coz. 13.** Ad demus nunc per speculum et in enigmate. Et ideo dicit. In eandem imaginē id ē sicut videm[us]. **¶** Transformamur in q[uod] a claritate in claritate in quo distinguit triplicem gradū cognitionis in discipulis christi. **¶** Prim[us] est a claritate cognitionis naturalis in claritate cognitionis fidei. **¶** Secundus est a claritate cognitionis veteris testamenti in claritate cognitionis gratie noui testamēt[is]. **¶** Tertius est a claritate cognitionis naturalis et veteris et noui testamenti in claritate visionis eterne infra. **4.** Licet is qui foris est. **2c.** Sed vnde est hoc? Non ex littera legis sed tanq[uam] a spiritu domini. **Ro. 8.** Quicumq[ue] spiritu dei aguntur. **2c.** **ps.** Spiritus tuus bonus deus duccit. **2c.**

¶ Incipit capitulum quartum